వాయు రిన్ద్రాగ్నీ మిత్ర ఇన్ద్రో ఆపో బ్రహ్మయమోఽభిజిత్తై ర్యత్వష్టాప్రా-
జాపతిఃప్రజాయై పౌర్ణమాస్యా అమావాస్యాయా అగత్యై విశ్వజిత్యా
అశ్వినా శ్రుత్యై । బ్రహ్మాతద్వైతవిష్ణుస్సప్రతవాయుస్సప్రతదాప్త-
స్తాః । పితరో విశ్వేవసవో కామయన్తమేతి తప్తతస్నిరవపన్ । ఆపో
కామయన్తమేతి తాప్తతస్నిరవపన్ । ఇన్ద్రాగ్నీ అశ్వినావ కామయే-
తా వేతితా వైతస్నిరవపతామ్ । అహోరాత్రేవా అకామయేతామి-
తి తే ప్తతన్నిరవపతామ్ । అన్యత్రా కామయత్తమితి స ప్తతన్నిరవ-
పత్ । ఇన్ద్రాగ్నీ శ్రైష్ఠ్యమిన్ద్రో జైష్ఠ్యమిన్ద్రో ధృతః । అహిర్బుధ్న్యా-
ర్యోఽదిత్యై విష్ణవే ప్రతిష్ఠాయై । సోమో యమస్సమానానామ్ ।
అగ్నిర్నారీరిషన్నన్యత్రరీరిషః ॥

అగ్నిర్న బుధ్యాస్తనవోనవోఽగ్నిమిత్రశ్చన్ద్రిమాష్టట్ ॥ ౬ ॥
అగ్నిర్నస్తన్నో వాయురహిర్బుధ్నియ బుష్ణావా ఇయమ-
త్రై తత్పౌర్ణమాస్యా అజోవా ఏకపాథస్సర్వస్త్రిమష్టిః ॥ ౬౪ ॥
అగ్నిర్నఃపాతుప్రతిష్ఠాయై స్వాహేతి ॥

హరిః ఓమ్

ద్వితీయప్రపాఠకః

హరిః ఓమ్ ॥ తృతీయస్యామితో దివిసోమ ఆసీత్ । తజ్గాయ-
త్ర్యాఽహరత్ । తస్యపర్ణమచ్ఛిద్యత । తత్పర్ణోఽభవత్ ।

తత్పర్ణస్య పర్ణత్వమ్ । బ్రహ్మ వై పర్ణః । యత్పర్ణశాఖయా వత్సాన-పాకరోతి । బ్రహ్మణైవైనా నపాకరోతి । గాయత్రో వై పర్ణః । గాయత్రాః పశవః ॥ ౧ ॥ తస్మాత్త్రీణిత్రీణి పర్ణస్య పలాశాని । త్రిపదా గాయత్రీ । యత్పర్ణశాఖయా గాః ప్రార్పయతి । స్వయైవైనా దేవతయా ప్రార్పయతి । యం కామయేతాపశుస్స్యాదితి । అపర్ణాం తస్మై శుష్కాగ్రామాహరేత్ । అపశురేవ భవతి । యం కామయేత పశుమాన్ స్యాదితి । బహుపర్ణాం తస్మై బహుశాఖామాహరేత్ । పశుమన్తమేవైనం కరోతి ॥ ౨ ॥ యత్ప్రాచీమాహరేత్ । దేవలోకమభి జయేత్ । యదుదీచీం మనుష్యలోకమ్ । ప్రాచీముదీచీమాహరతి । ఉభయోర్లోకయోరభిజిత్యై । ఇషే త్వోర్జే త్వేత్యాహ । ఇషమేవోర్జం యజమానే దధాతి । వాయవస్స్థేత్యాహ । వాయుర్వా అన్తరిక్షస్యాధ్యక్షాః । అన్తరిక్షదేవత్యాః ఖలు వై పశవః ॥ 3 ॥ వాయవ ఏవైనాన్పరిదదాతి । ప్ర వా ఏనానేతదాకరోతి । యదాహ । వాయవస్స్థేత్యుపాయవస్స్థేత్యాహ । యజమానాయైవ పశూనుపహ్వయతే । దేవో వస్సవితా ప్రార్పయత్విత్యాహ ప్రసూత్యై । శ్రేష్ఠతమాయ కర్మణ ఇత్యాహ । యజ్ఞో హి శ్రేష్ఠతమం కర్మ । తస్మాదేవమాహ । ఆప్యాయధ్వమఘ్నియా దేవభాగమిత్యాహ ॥ ౪ ॥ వత్సేభ్యశ్చ వా ఏతాః పురా మనుష్యేభ్యశ్చాప్యాయన్తే । దేవేభ్య ఏవైనా ఇన్ద్రాయాప్యాయయతి । ఊర్జస్వతీః పయస్వతీరిత్యాహ । ఊర్జం హి పయస్సంభరన్తి । ప్రజావతీరనమీవా అయక్ష్మా ఇ-

త్యాహ ప్రజాత్యై । మావస్తేన ఈశత మాఽఘశగ్ంస ఇత్యాహ
గుప్త్యై । రుద్రస్య హేతిః పరి వో వృణక్త్విత్యాహ । రుద్రాదేవైనా-
స్త్రాయతే । ధ్రువా అస్మిన్గోపతౌ స్యాత బహ్వీరిత్యాహ । ధ్రువా
ఏవాస్మిన్బహ్వీః కరోతి ॥ ౫ ॥ యజమానస్య పశూన్పాహీత్యాహ ।
పశూనాం గోపీథాయ । తస్మాథ్సాయం పశవ ఉపసమావర్తన్తే ।
అనధస్సాదయతి । గర్భాన్ధృత్యా అప్రపాదాయ । తస్మాద్గర్భాః
ప్రజానామప్రపాదుకాః । ఉపరీవ నిదధాతి । ఉపరీవ హి సువర్గో
లోకః । సువర్గస్య లోకస్య సమష్ట్యై ॥ ౬ ॥

పశవః కరోతి పశవో దేవభాగమిత్యాహ కరోతి నవ చ ॥ ౧ ॥

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవ ఇత్యశ్వపర్శుమాదత్తే ప్రసూత్యై ।
అశ్వినోర్బాహుభ్యామిత్యాహ । అశ్వినౌ హి దేవానామధ్వర్యూ ఆ-
స్తామ్ । పూష్ణో హస్తాభ్యామిత్యాహ యత్యై । యో వా ఓషధీః
పర్వశో వేద । నైనా స హినస్తి । ప్రజాపతిర్వా ఓషధీః పర్వశో వేద ।
స ఏనా న హినస్తి । అశ్వపర్శ్వా బర్హిరచ్ఛైతి । ప్రాజాపత్యో వా
అశ్వస్సయోనిత్వాయ ॥ ౭ ॥ ఓషధీనామహిగ్ంసాయై । యజ్ఞస్య
ఘోషదసీత్యాహ । యజమాన ఏవ రయిన్దధాతి । ప్రత్యుష్టగ్ం
రక్షః ప్రత్యుష్టా అరాతయ ఇత్యాహ । రక్షసామపహత్యై । ప్రేయమ-
గాద్ధిషణా బర్హిరచ్ఛేత్యాహ । విద్యా వై ధిషణా । విద్యయైవైన-
దచ్ఛైతి । మనునా కృతా స్వధయా వితష్టేత్యాహ । మానవీ హి పర్-
శుస్స్వధాకృతా ॥ ౮ ॥ త ఆవహన్తి కవయః పురస్తాదిత్యాహ ।
శుశ్రువాగ్ంసో వై కవయః । యజ్ఞః పురస్తాత్ । ముఖత ఏవ యజ్ఞ-

మారభతే । అథో యద్దేతస్మాత్త్వాయతః కుతశ్చాహరతి । తత్ప్రా-
చ్యామేవ దిశో భవతి । దేవేభ్యో జుష్టమిహ బర్హిరాసద ఇత్యాహ ।
బర్హిష స్సమృద్ధ్యై । కర్మణోఽనపరాధాయ । దేవానాంపరిషూ-
తమసీత్యాహ ॥౯॥ యద్వా ఇదమ్కిఞ్చ । తద్దేవానాం పరిషూ-
తమ్ । అథో యథావస్యసే ప్రతిప్రోచ్యాహేదమ్కరిష్యామీతి । ఏవ-
మేవ తదధ్వర్యుర్దేవేభ్యః ప్రతిప్రోచ్య బర్హిర్దాతి । ఆత్మనోఽ-
హింసాయై । యావతస్స్తమ్బాన్పరి దిశేత్ । యత్తేషాముచ్ఛిగ్గ్ం-
ష్యాత్ । అతితద్యజ్ఞస్య రేచయేత్ । ఏకగ్గ్ం స్తమ్బంపరిదిశేత్ । తగ్ం
పర్వ్దాయాత్ ॥౧౦॥ యజ్ఞస్యానతిరేకాయ । వర్షవృద్ధమసీ-
త్యాహ । వర్షవృద్ధావా ఓషధయః । దేవబర్హిరిత్యాహ । దేవే-
భ్య ఏవైనత్కరోతి । మా త్వాఽన్వఙ్మా తిర్యగిత్యాహ హింసాయై ।
పర్వతే రాధ్యాసమిత్యాహర్ద్ధ్యై । ఆచ్ఛేత్తా తేమారిషమిత్యాహ ।
నాస్యాత్మనో మీయతే । య ఏవం వేద ॥౧౧॥ దేవబర్హిశ్శతవల్-
శం విరోహేత్యాహ । ప్రజా వై బర్హిః । ప్రజానాం ప్రజననాయ ।
సహస్రవల్శా వి వయగ్ం రుహేమేత్యాహ । ఆశిషమేవైతామా-
శాస్తే । పృథివ్యాస్సంపృచః పాహీత్యాహ ప్రతిష్ఠిత్యై । అయుఙ్గాయు-
ఙ్గాన్ముష్టీల్లునోతి । మిథునత్వాయ ప్రజాత్యై । సుసమ్భృతా త్వా
సంభరామీత్యాహ । బ్రహ్మణైవైనత్సంభరతి ॥౧౨॥ అదిత్యై రా-
స్నాఽసీత్యాహ । ఇయం వా అదితిః । అస్యా ఏవైన ద్రాస్నాం కరో-
తి । ఇన్ద్రాణ్యై సన్నహనమిత్యాహ । ఇన్ద్రాణీ వా అగ్రే దేవతానా-

గ్ం సమనహ్యత । సాఽఽర్ధ్నోత్ । ఋద్ధ్యై సన్నహ్యతి । ప్రజావై బర్హిః । ప్రజానామపరావాపాయ । తస్మాథ్స్నావసన్తతాః ప్రజాజాయన్తే ॥ ౧౩ ॥ పూషా తే గ్రన్థిం గ్రథ్నాత్విత్యాహ । పుష్టిమేవ యజమానే దధాతి । స తే మా స్థాదిత్యాహాహిగ్ంసాయై । పశ్చాత్ప్రాఞ్చ ముపగూహతి । పశ్చాద్వై ప్రాచీనగ్ం రేతో ధీయతే । పశ్చాదేవాస్మై ప్రాచీనగ్ం రేతో దధాతి । ఇన్ద్రస్య త్వా బాహుభ్యాముద్యచ్ఛ ఇత్యాహ । ఇన్ద్రియమేవ యజమానే దధాతి । బృహస్పతేర్మూర్ధ్నా హరామీత్యాహ । బ్రహ్మ వై దేవానాం బృహస్పతిః ॥ ౧౪ ॥ బ్రహ్మణైవైనద్ధరతి । ఉర్వన్తరిక్షమన్విహీత్యాహ గత్యై । దేవఙ్గమమసీత్యాహ । దేవానేవైనద్గమయతి । అనధస్సాదయతి । గర్భాణాం ధృత్యా అప్రపాదాయ । తస్మాద్గర్భాః ప్రజానామప్రపాదుకాః । ఉపరీవ నిదధాతి । ఉపరీవ హి సువర్గో లోకః । సువర్గస్య లోకస్య సమష్ట్యై ॥ ౧౫ ॥ సయోనిత్వాయ స్వధాకృతాఽసీత్యాహ దాయాద్వేద భరతి జాయన్తే బృహస్పతి స్సమష్ట్యై ॥ ౨ ॥

పూర్వేద్యుర్ధ్మాబర్హిః కరోతి । యజ్ఞమేవారభ్య గృహీత్వోపవసతి । ప్రజాపతిర్యజ్ఞ మసృజత । తస్యోఖే అస్రగ్ంసేతామ్ । యజ్ఞో వై ప్రజాపతిః । యత్సాన్నాయ్యోఖే భవతః । యజ్ఞస్యైవ తదుఖే ఉపదధాత్యప్రస్రగ్ంసాయ । శున్ధధ్వం దైవ్యాయ కర్మణే దేవయజ్యాయా ఇత్యాహ । దేవయజ్యాయా ఏవైనా శున్ధతి । మాతరిశ్వనో ఘర్మోఽసీత్యాహ ॥ ౧౬ ॥ అన్తరిక్షం వై మాతరిశ్వనో ఘర్మం

ర్మః । ఏషాల్లోకానాంవిధృత్యై । ద్యౌరసి పృథివ్యసీత్యాహ ।
దివశ్చ హ్యేషా పృథివ్యాశ్చ సంభృతా । యదుఖా । తస్మాదేవ-
మాహ । విశ్వధాయా అసి పరమేణ ధామ్నేత్యాహ । వృష్టిర్వై వి-
శ్వధాయాః । వృష్టిమేవావరున్ధే । దృగ్ంహస్వ మా హ్వారిత్యాహ
ధృత్యై ॥ ౧౭ ॥ వసూనాం పవిత్రమసీత్యాహ । ప్రాణా వై వసవః ।
తేషాం వా ఏతద్భాగధేయమ్ । యత్పవిత్రమ్ । తేభ్య ఏవైనత్కరో-
తి । శతధారగ్ం సహస్రధారమిత్యాహ । ప్రాణేష్వేవాయుర్దధా-
తి సర్వత్వాయ । త్రివృత్పలాశ శాఖాయాం దర్భమయం భవతి ।
త్రివృద్వై ప్రాణః । త్రివృతమేవ ప్రాణం మధ్యతో యజమానేద-
ధాతి ॥ ౧౮ ॥ సౌమ్యః పర్ణస్సయోనిత్వాయ । సాక్షాత్పవిత్రం-
దర్భాః । ప్రాక్శాయమధినిదధాతి । తత్ప్రాణాపానయో రూపమ్ ।
తిర్యక్ప్రాణః । తద్వ్యానస్యరూపమ్ । ద్రాశ్యగ్ం హ్యేతదహః ।
అన్నం వై చన్ద్రమాః । అన్నం ప్రాణాః । ఉభయమేవోపైత్యజా-
మిత్వాయ ॥ ౧౯ ॥ తస్మాదయగ్ం సర్వతః పవతే । హుతస్తోకో
హుతో ద్రప్స ఇత్యాహ ప్రతిష్ఠిత్యై । అస్కన్దాయ । నహి హుతం-
తగ్ం స్వాహాకృతగ్ం స్కన్దతి । దివి నాకో నామాగ్నిః । తస్య వి-
ప్రుషో భాగధేయమ్ । అగ్నయే బృహతే నాకాయేత్యాహ । నాక-
మేవాగ్నింభాగధేయేన సమర్ధయతి । స్వాహా ద్యావాపృథివీభ్యామి-
త్యాహ । ద్యావాపృథివ్యోరేవ వైనత్ప్రతిష్ఠాపయతి ॥ ౨౦ ॥ పవిత్రవ-
త్యానయతి । అపాఞ్చైవౌషధీనాఞ్చరసగ్ం సగ్ం సృజతి । అథో

ఓషధీష్వేవ పశూన్ప్రతిష్ఠాపయతి । అన్వారభ్యవాచయచ్ఛతి । యజ్ఞ-
స్య ధృత్యై । ధారయన్నాస్తే । ధారయన్త ఇవ హి దుహన్తి ।
కామధుక్ష ఇత్యాహ తృతీయస్యై । త్రయ ఇమే లోకాః । ఇమానేవ
లోకాన్ యజమానో దుహే ॥ ౨౧ ॥ అమూమితి నామ గృహ్ణాతి । భ-
ద్రమేవాసాం కర్మణా విష్కరోతి । సా విశ్వాయుః సా విశ్వవ్యచా-
స్సా విశ్వకర్మేత్యాహ । ఇయం వై విశ్వాయుః । అన్తరిక్షం విశ్వవ్య-
చాః । అసౌ విశ్వకర్మా । ఇమానేవైతాభిర్లోకాన్ యథా-
పూర్వం దుహే । అథో యథా ప్రదాత్రే పుణ్యమాశాస్తే । ఏవమేవై-
నా ఏతదుపస్తౌతి । తస్మాత్ప్రదాతిత్యస్నీయ వన్దమానా ఉపస్తు-
వన్తః పశూన్దుహన్తి ॥ ౨౨ ॥ బహు దుగ్ధీన్ద్రాయ దేవేభ్యో హవిరితి
వాచం విసృజతే । యథా దేవతమేవ ప్రసౌతి । దైవ్యస్య చ మాను-
షస్య చ వ్యావృత్త్యై । త్రిరాహ । త్రిషత్యా హి దేవాః । అవాచయ-
మోఽనన్వారభ్యోత్తరాః । అపరిమితమేవావరున్ధే । న దారుపాత్రేణ
దుహ్యాత్ । అగ్నివద్వై దారుపాత్రమ్ । యద్దారుపాత్రేణ దు-
హ్యాత్ ॥ ౨౩ ॥ యాతయామ్నా హవిషా యజేత । అథో ఖల్వాహుః ।
పురోడాశముఖాని వై హవీꣳషి । నేత ఇతః పురోడాశꣳ హవిష్ట-
యామోఽస్తీతి । కామమేవ దారుపాత్రేణ దుహ్యాత్ । శూద్ర ఏవ
న దుహ్యాత్ । అసతో వా ఏష సంభూతః । యచ్ఛూద్రః । అహవిరేవ
తదిత్యాహుః । యచ్ఛూద్రో దోగ్ధీతి ॥ ౨౪ ॥ అగ్నిహోత్రమేవ
న దుహ్యాచ్ఛూద్రః । తద్ధి నోత్పునన్తి । యదా ఖలు వై పవిత్రమత్యేతి ।
అథ తద్ధవిరితి । సంపృచ్యధ్వమృతావరీరిత్యాహ । అపాఞ్చౌషధీనా-

త్సరస్సగ్ం వగ్ం సృజతి । తస్మాద్వసాశ్చ్యామధీవాశ్చ్య రసముపజీవా-
మః । మన్ద్రా ధనస్య సాతయ ఇత్యాహ । పుష్టిమేవ యజమానే
దధాతి । సోమేన్ద్రత్వాతనచ్ఛిన్ద్రాయ దధీత్యాహ ॥ ౧౭ ॥ సోమ మై-
వైనత్కరోతి । యో వై సోమం భక్షయిత్వా । సంవత్సరగ్ంసో-
మన్న పిబతి । పునర్భక్ష్యోఽస్య సోమపీథో భవతి । సోమః ఖలు వై సా-
న్నాయ్యమ్ । య ఏవం విద్వాన్థ్సాన్నాయ్యం పిబతి । అపునర్భ-
క్ష్యోఽస్య సోమపీథో భవతి । న మృన్మయేనాపిదధ్యాత్ । యన్మృ-
న్మయేనాపిదధ్యాత్ । పితృదేవత్యగ్ం స్యాత్ ॥ ౧౮ ॥ అయస్పా-
త్రేణ వా దారుపాత్రేణ వాఽపిదధాతి । తద్ధి సదేవమ్ । ఉదన్వ-
ద్భవతి । ఆపో వై రక్షోఘ్నీః । రక్షసామపహత్యై । అదస్తమ-
సి విష్ణవే త్వేత్యాహ । యజ్ఞో వై విష్ణుః । యజ్ఞాయైవైనదదస్త-
ఙ్కరోతి । విష్ణో హవ్యగ్ం రక్షస్వేత్యాహ గుప్త్యై । అనధస్సాద-
యతి । గర్భాణాం ధృత్యై అప్రపాదాయ । తస్మాద్గర్భాః ప్రజానామ-
ప్రపాదుకాః । ఉపరీవ నిదధాతి । ఉపరీవ హి సువర్గో లోకః ।
సువర్గస్య లోకస్య సమష్ట్యై ॥ ౧౯ ॥

అసీత్యాహ ధృత్యై యజమానే దధాత్యజామిత్వాయ స్థాపయతి
దుహేదుహన్తి దుహర్యాద్గ్ధి దధీత్యాహ స్యాధ్నాదయతి పఞ్చ చ ॥ 3 ॥

కర్మణే వాం దేవేభ్యశ్శకేయమిత్యాహ శక్త్యై । యజ్ఞస్య
వై సన్తతిమను ప్రజాః పశవో యజమానస్య సన్తాయన్తే । యజ్ఞస్య
విచ్ఛిత్తిమను ప్రజాః పశవో యజమానస్య విచ్ఛిద్యన్తే । యజ్ఞస్య
సన్తతిరసి యజ్ఞస్య త్వా సన్తత్యై స్తృణామి సన్తత్యై త్వా యజ్ఞస్యే-

త్యాహవనీయమభ్యవైతి । యజమానస్య ప్రజాయై పశూనాగ్ం స-
న్తత్యై । అపః ప్రణయతి । శ్రద్ధా వా ఆపః । శ్రద్ధామేవారభ్య ప్రణీయ
ప్రచరతి । అపః ప్రణయతి । యజ్ఞో వా ఆపః ॥ ౨౮ ॥ యజ్ఞమేవా-
రభ్య ప్రణీయ ప్రచరతి । అపః ప్రణయతి । వజ్రో వా ఆపః । వజ్రమేవ
భ్రాతృవ్యేభ్యః ప్రహృత్య ప్రణీయ ప్రచరతి । అపః ప్రణయతి । ఆపో వై
రక్షోఘ్నీః । రక్షసామపహత్యై । అపః ప్రణయతి । ఆపో వై దేవానాం ప్రియ-
న్ధామ । దేవానామేవ ప్రియన్ధామ ప్రణీయ ప్రచరతి ॥ ౨౯ ॥ అపః
ప్రణయతి । ఆపో వై సర్వా దేవతాః । దేవతా ఏవారభ్య ప్రణీయ
ప్రచరతి । వేషాయ త్వేత్యాహ । వేషాయ హ్యేనదాదత్తే । ప్రత్యు-
ష్టగ్ం రక్షః ప్రత్యుష్టా అరాతయ ఇత్యాహ । రక్షసామపహత్యై ।
ధూరసీత్యాహ । ఏష వై ధుర్యోఽగ్నిః । తం యదనుపస్పృశ్యాతీ-
యాత్ ॥ ౩౦ ॥ అధ్వర్యుఞ్చ యజమానఞ్చ ప్రదహేత్ । ఉపస్పృ-
శ్యాత్యేతి । అధ్వర్యోశ్చ యజమానస్య చాప్రదాహాయ । ధూ-
ర్వ తం యోఽస్మాన్ ధూర్వతి తం ధూర్వ యం వయం ధూర్వామ ఇత్యాహ ।
ద్వౌ వావ పురుషౌ । యం చైవ ధూర్వతి । యశ్చైనం ధూర్వతి ।
తావుభౌ శుచాఽర్పయతి । త్వం దేవానామసి సస్నితమం పప్రి-
తమం జుష్టతమం వహ్నితమం దేవహూతమమిత్యాహ । యథాయ-
జురేవైతత్ ॥ ౩౧ ॥ అహ్రుతమసి హవిర్ధానమిత్యాహానార్త్యై ।
దృగ్ంహస్వ మా హ్వారిత్యాహ ధృత్యై । మిత్రస్య త్వా చక్షుషా
ప్రేక్ష ఇత్యాహ మిత్రత్వాయ । మా భేర్మా సంవిక్థా మా త్వా హిగ్ం-
సిషమిత్యాహాహిగ్ంసాయై । యద్వై కిం చ వాతో నాభివాతి । తత్స-

ర్వవరుణదేవత్యమ్ । ఉరువాతాయేత్యాహ । అవారుణమేవైన-
త్కరోతి । దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవ ఇత్యాహ ప్రసూత్యై । అశ్వినో-
ర్బాహుభ్యామిత్యాహ ॥ 32 ॥ అశ్వినౌ హి దేవానామధ్వర్యూ
ఆస్తామ్ । పూష్ణో హస్తాభ్యామిత్యాహ యత్యై । అగ్నయే జుష్టం
నిర్వపామీత్యాహ । అగ్నయ ఏవైనాఞ్జుష్టం నిర్వపతి । త్రిర్యజు-
షా । త్రయ ఇమే లోకాః । ఏషాం లోకానామాప్త్యై । తూష్ణీం-
చతుర్థమ్ । అపరిమితమేవావరున్ధే । స ఏవమేవాను పూర్వగ్ం
హవీగ్ంషి నిర్వపతి ॥ 33 ॥ ఇదం దేవానామిదము నస్స-
హేత్యాహ వ్యావృత్త్యై । స్ఫాత్యై త్వా నారాత్యా ఇత్యాహ
గుప్త్యై । తమసీవ వా ఏషోఽన్తశ్చరతి । యః పరీణహి । సువరభి
విఖ్యేషం వైశ్వానరం జ్యోతిరిత్యాహ । సువరేవాభివిపశ్యతి వైశ్వా-
నరం జ్యోతిః । ద్యావాపృథివీ హవిషి గృహీత ఉదవేపేతామ్ ।
దృగ్ంహన్తాన్దుర్యా ద్యావాపృథివ్యోరిత్యాహ । గృహాణా-
న్ద్యావాపృథివ్యోర్ధృత్యై । ఉర్వన్తరిక్షమన్విహీత్యాహ గత్యై ।
అదిత్యాస్త్వోపస్థే సాదయామీత్యాహ । ఇయం వా అదితిః । అస్యా
ఏవైనదుపస్థే సాదయతి । అగ్నే హవ్యగ్ం రక్షస్వేత్యాహ గుప్త్యై ॥
34 ॥ యజ్ఞో వా అప్రోధామప్రణీయ ప్రచరత్యృత్వియాదేతద్బాహు-
భ్యామిత్యాహ హవీగ్ంషి నిర్వపతి గత్యై చత్వారి చ ॥ ౫ ॥

ఇన్ద్రో వృత్రమహన్ । సోఽపః । అభ్యమ్రియత । తాసాం
యన్మేధ్యం యజ్ఞియగ్ం సదేవమాసీత్ । తదపోదక్రామత్ । తేద్ధ-

ర్భా అథర్వ । యద్దర్భైర్పవ ఉత్పునాతి । యాస్వేవ మేధ్యా య-
జ్ఞియాస్సదేవా ఆపః । తాభిరేవైనా ఉత్పునాతి । ద్వాభ్యాముత్పు-
నాతి ॥ ౩౫ ॥ ద్విపాద్యజమానః ప్రతిష్ఠిత్యై । దేవోవస్సవితో-
త్పునాత్విత్యాహ । సవితృప్రసూతస్త్వైనా ఉత్పునాతి । అచ్ఛిద్రేణ
పవిత్రేణేత్యాహ । అసౌవా ఆదిత్యోఽచ్ఛిద్రం పవిత్రమ్ । తేనైవైనా-
ఉత్పునాతి । వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిరిత్యాహ । ప్రాణావా ఆపః ।
ప్రాణావసవః । ప్రాణా రశ్మయః ॥ ౩౬ ॥ ప్రాణైరేవ ప్రాణాన్థ్సం
పృణక్తి । సావిత్రియర్చా । సవితృప్రసూతం మే కర్మాసదితి ।
సవితృప్రసూతమేవాస్య కర్మభవతి । పచ్ఛోగాయత్రియాత్రిష్షమృద్ధ-
త్వాయ । ఆపోదేవీరగ్రేపువా అగ్రేగువ ఇత్యాహ । రూపమేవాసా-
మేతన్మహిమానవ్వ్యాచష్టే । అగ్రఇమయ్యజ్ఞన్నయతాగ్రే యజ్ఞప-
తిమిత్యాహ । అగ్రఏవ యజ్ఞన్నయన్తి । అగ్రే యజ్ఞపతిమ్ ॥ ౩౭ ॥
యుష్మానిన్ద్రోఽవృణీత వృత్రతూర్యే యూయమిన్ద్రమవృణీధ్వవ్వృ-
త్రతూర్య ఇత్యాహ । వృత్రగ్ం హహనిష్యన్నిన్ద్ర ఆపోవవ్రే ।
ఆపో హేన్ద్రవ్వవ్రిరే । సంజ్ఞామేవాసామేతత్సామానవ్వ్యాచష్టే ।
ప్రోక్షితాస్థేత్యాహ । తేనాపః ప్రోక్షితాః । అగ్నయేవోజుష్టం ప్రో-
క్షామ్యగ్నీషోమాభ్యామిత్యాహ । యథాదేవతమేవైనాః ప్రోక్షతి ।
త్రిః ప్రోక్షతి । త్ర్యావృద్ధి యజ్ఞః ॥ ౩౮ ॥ అథో రక్షసామపహ-
త్యై । శున్ధధ్వన్దైవ్యాయకర్మణే దేవయజ్యాయా ఇత్యాహ । దేవ-
యజ్యాయా ఏవైనాని శున్ధతి । త్రిః ప్రోక్షతి । త్ర్యావృద్ధి యజ్ఞః ।
అథో మేధ్యత్వాయ । అవధూతగ్ం రక్షోఽవధూతా అరాతయ

ఇత్యాహ । రక్షసామపహత్యై । అదిత్యాస్త్వగసీత్యాహ । ఇయం
వా అదితిః ॥ ౩౯ ॥ అస్యా ఏవైనత్త్వచం కరోతి । ప్రతిత్వా పృథివీ వే-
త్త్విత్యాహ ప్రతిష్ఠిత్యై । పురస్తాత్ప్రతీచీనగ్రీవముత్తరలోమోప-
స్తృణాతి మేధ్యత్వాయ । తస్మాత్పురస్తాత్ప్రత్యఞ్చః పశవో మేధము-
పతిష్ఠన్తే । తస్మాత్ప్రజా మృగం గ్రాహుకాః । యజ్ఞో దేవేభ్యో
నిలాయత । కృష్ణో రూపం కృత్వా । యత్కృష్ణాజినే హవిరధ్యవహ-
న్తి । యజ్ఞాదేవ తద్యజ్ఞం ప్రయుఙ్క్తే । హవిషోఽస్కన్దాయ ॥ ౪౦ ॥
అధిషవణమసి వానస్పత్యమిత్యాహ । అధిషవణమేవైనత్కరోతి ।
ప్రతిత్వాఽదిత్యాస్త్వగ్వేత్త్విత్యాహ సయత్వాయ । అగ్నేస్తనూ-
రసీత్యాహ । అగ్నేర్వా ఏషా తనూః । యదోషధయః । వాచో విసర్జ-
నమిత్యాహ । యదా హి ప్రజా ఓషధీనామశ్నన్తి । అథ వాచం విసృ-
జన్తే । దేవవీతయే త్వా గృహ్ణామీత్యాహ ॥ ౪౧ ॥ దేవతాభిరేవైన-
త్సమర్ధయతి । అద్రిరసి వానస్పత్య ఇత్యాహ । గ్రావాణమేవైన-
త్కరోతి । స ఇదం దేవేభ్యో హవ్యగ్ం సుశమి శమిష్వేత్యాహ
శాన్త్యై । హవిష్కృదేహీత్యాహ । య ఏవ దేవానాగ్ం హవిష్కృ-
తః । తాన్హ్వయతి । త్రిర్హ్వయతి । త్రిషత్యా హి దేవాః । ఇష-
మావదోర్జమావదేత్యాహ ॥ ౪౨ ॥ ఇషమేవోర్జం యజ-
మానే దధాతి । ద్యుమద్వదత వయగ్ం సఙ్ఘాతం జేష్మేత్యాహ భ్రా-
తృవ్యాభిభూత్యై । మనోః శ్రద్ధాదేవస్య యజమానస్యాసురఘ్నీ
వాక్ । యజ్ఞాయుధేషు ప్రవిష్టాఽఽసీత్ । తేఽసురా యావన్తో య-
జ్ఞాయుధానాముద్వదతాముపాశృణ్వన్ । తే పరాభవన్ ।

తస్మాత్స్వానాం మధ్యేఽవసాయ యజేత । యావన్తోఽస్య భ్రాతృ-
వ్యా యజ్ఞాయుధానాముద్వదతాముపశృణ్వన్తి । తేపరాభవన్తి ।
ఉచ్చైస్సమాహన్తవా ఆహ విజిత్యై ॥ ౪౩ ॥ వృష్ట్యై ఏషామిన్ద్రి-
యంవీర్యమ్ । శ్రేష్ఠ ఏషాంభవతి । వర్షవృద్ధమసి ప్రతి త్వా వర్ష-
వృద్ధంవేత్త్విత్యాహ । వర్షవృద్ధావా ఓషధయః । వర్షవృద్ధా-
ఇషీకాస్సమృద్ధ్యై । యజ్ఞగ్ం రక్షాగ్ంస్యను ప్రావిశన్ । తాన్య-
స్మాత్పశుభ్యో నిరవాదయన్త । తుషైరోషధీభ్యః । పరాపూతగ్ం
రక్షఃపరాపూతా అరాతయ ఇత్యాహ । రక్షసామపహత్యై ॥ ౪౪ ॥
రక్షసాం భాగోఽసీత్యాహ । తుషైరేవ రక్షాగ్ంసి నిరవదయతే ।
అప ఉపస్పృశతి మేధ్యత్వాయ । వాయుర్వో వివినక్త్విత్యాహ ।
పవిత్రంవై వాయుః । పునాత్యేవైనాన్ । అన్తరిక్షాదివవా ఏతేప్ర-
స్కన్దన్తి । యేశూర్పాత్ । దేవో వస్సవితా హిరణ్యపాణిః ప్రతి
గృహ్ణాత్విత్యాహప్రతిష్ఠిత్యై । నాఽఽఽవిషోఽస్కన్దాయ । త్రిష్ఫలీకర్త-
వా ఆహ । త్రివృద్ధియజ్ఞః । అథోమేధ్యత్వాయ ॥ ౪౫ ॥

ద్వాభ్యాముత్పునాతి ర్యశ్నయో నయన్త్యగ్రే యజ్ఞపతి-
యజ్ఞోఽదితిరస్కన్దాయ గృహ్ణామీత్యాహ వదేత్యాహ విజిత్యా అ-
పహత్యా అస్కన్దాయత్రీణిచ ॥ ౫ ॥

అవధూతగ్ం రక్షోఽవధూతా అరాతయ ఇత్యాహ । రక్ష-
సామపహత్యై । అదిత్యాస్త్వగసీత్యాహ । ఇయంవా అదితిః । అ-
స్యాఏవైనత్త్వచఙ్కరోతి । ప్రతిత్వాపృథివీ వేత్త్విత్యాహ ప్రతిష్ఠి-
త్యై । పురస్తాత్ప్రతీచీనగ్రీవముత్తరలోమోపస్తృణాతి మేధ్య-

త్వాయ । తస్మాత్పురస్తాత్ప్రత్యఞ్చః పశవో మేధముప తిష్ఠన్తే । తస్మాత్ప్రజామృగం గ్రాహుకాః । యజ్ఞో దేవేభ్యో నిలాయత ॥ ౪౬ ॥

కృష్ణో రూపం కృత్వా । యత్కృష్ణాజినే హవిరధిపినష్టి । యజ్ఞాదేవ తద్యజ్ఞం ప్రయుఙ్క్తే । హవిషోఽస్కన్దాయ । ద్యావాపృథివీ సహాస్తామ్ । తే శమ్యామాత్రమేక మహరవ్యైతాగ్ంశమ్యామాత్రమేకమహః । దివస్కమ్భనిరసి ప్రతి త్వాఽదిత్యాస్త్వగ్వేత్త్విత్యాహ । ద్యావాపృథివ్యోర్వీత్యై । ధిషణాఽసి పర్వత్యా ప్రతి త్వా దివస్కమ్భనిర్వేత్త్విత్యాహ । ద్యావాపృథివ్యోర్విధృత్యై ॥ ౪౭ ॥

ధిషణాఽసి పార్వతేయీ ప్రతి త్వా పర్వతిర్వేత్త్విత్యాహ । ద్యావాపృథివ్యోర్ధృత్యై । దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవ ఇత్యాహ ప్రసూత్యై । అశ్వినోర్బాహుభ్యామిత్యాహ । అశ్వినౌ హి దేవానామధ్వర్యూ ఆస్తామ్ । పూష్ణో హస్తాభ్యామిత్యాహ యత్యై । అధివపామీత్యాహ । యథాదేవతమేవైనానధివపతి । ధాన్యమసి ధినుహి దేవానిత్యాహ । ఏతస్య యజుషో వీర్యేణ ॥ ౪౮ ॥

యావదేకా దేవతా కామయతే యావదేకా । తావదాహుతిః ప్రథతే । నహి తదస్తి । యత్తావదేవ స్యాత్ । యావజ్జుహోతి । ప్రాణాయ త్వాఽపానాయ త్వేత్యాహ । ప్రాణానేవ యజమానే దధాతి । దీర్ఘామను ప్రసితిమాయుషే ధామిత్యాహ । ఆయురేవాస్మిన్దధాతి । అన్తరిక్షాదివ వా ఏతాని ప్రస్కన్దన్తి । యాని దృషదః । దేవో వస్సవితా హిరణ్యపాణిః ప్రతిగృహ్ణాత్విత్యాహ ప్రతిష్ఠిత్యై । హవిషోఽస్కన్దాయ । అసంవపన్తీ పిగ్ంషాణూని కురుతాదిత్యాహ మేధ్యత్వాయ ॥ ౪౯ ॥

నిలాయత్త విధృత్యైవీర్యేణ స్కన్దన్తి చత్వారిచ ॥ ౯ ॥

ధృష్టిరసి బ్రహ్మయచ్ఛేత్యాహధృత్యై । అపాగ్నేఽగ్నిమా-
మాదంజహినిష్క్రవ్యాదగ్ం సేధా దేవయజం వహేత్యాహ । య
ఏవామాత్క్రవ్యాత్ । తమపహత్య । మేధ్యేఽగ్నౌ కపాలము-
పదధాతి । నిర్దగ్ధగ్ం రక్షో నిర్దగ్ధా అరాతయ ఇత్యాహ । రక్షా-
గ్ంస్యేవ నిర్దహతి । అగ్నివత్యుపదధాతి । అస్మిన్నేవలోకే
జ్యోతిర్ధత్తే । అఙ్గారమధివర్తయతి ॥ ౧౦ ॥ అన్తరిక్ష ఏవ జ్యోతి-
ర్ధత్తే । ఆదిత్యమేవాముష్మిన్లోకే జ్యోతిర్ధత్తే । జ్యోతిష్మన్తోఽస్మా
ఇమేలోకా భవన్తి । యఏవంవేద । ధ్రువమసి పృథివీం దృగ్ంహే-
త్యాహ । పృథివీమేవైతేన దృగ్ంహతి । ధర్త్రమస్యన్తరిక్షం
దృగ్ంహేత్యాహ । అన్తరిక్షమేవైతేన దృగ్ంహతి । ధరుణమసిదివం
దృగ్ంహేత్యాహ । దివమేవైతేన దృగ్ంహతి ॥ ౧౧ ॥ ధర్మాసి
దిశో దృగ్ంహేత్యాహ । దిశ ఏవైతేన దృగ్ంహతి । ఇమానేవైతే-
లోకాన్దృగ్ంహతి । దృగ్ంహన్తేఽస్మా ఇమేలోకాః ప్రజయా పశు-
భిః । య ఏవంవేద । త్రీణ్యగ్రే కపాలాన్యుపదధాతి । త్రయఇమే
లోకాః । ఏషాం లోకానామాప్త్యై । ఏకమగ్రే కపాలముపదధాతి ।
ఏకంవా అగ్రే కపాలంపురుషస్యసంభవతి ॥ ౧౨ ॥ అథద్వే । అథత్రీణి ।
అథచత్వారి । అథాష్టౌ । తస్మాదష్టాకపాలం పురుషస్యశిరః । యదే-
వం కపాలాన్యుపదధాతి । యజ్ఞో వై ప్రజాపతిః । యజ్ఞమేవప్రజాపతి-
గ్ం సగ్గ్ంస్కరోతి । ఆత్మానమేవతథ్సగ్గ్ంస్కరోతి । తగ్ంసగ్గ్ం-
స్కృతమాత్మానమ్ ॥ ౧౩ ॥ అముష్మిన్లోకేఽనుపరైతి । యదష్టా-

వుపదధాతి । గాయత్రియా తత్సంమితమ్ । యన్నవ । త్రివృతా తత్ । యద్దశ । విరాజాతత్ । యదేకాదశ । త్రిష్టుభాతత్ । యద్ద్వాదశ ॥ ౧౮ ॥ జగత్యాతత్ । ఛన్దస్సంమితాన్యేవ ఉపదధత్కపాలాని । ఇమాంల్లోకాననుపూర్వన్దిశో విధృత్యై దృగ్ంహతి । అథాయుః ప్రాణాన్ప్రజాంపశూన్ యజమానేదధాతి । ప్రజాతానస్మా అభితో బహులాన్కరోతి । చిత్తస్థేనేత్యాహ । యథాయజూరేవైతత్ । భృగూణామఙ్గిరసాన్తపసా తప్యధ్వమిత్యాహ । దేవతానామేవైనాని తపసా తపతి । తాని తత్రస్సగ్ంస్థితే । యానిఘర్మేకపాలాన్యుపచిన్వన్తి వేధస ఇతి చతుష్పదయర్చావిముఞ్చతి । చతుష్పాదః పశవః । పశుష్వేవోపరిష్టాత్ప్రతితిష్ఠతి ॥ ౧౧ ॥

వర్తయతి దివమేవైతేన దృగ్ంహతి సవ్యావర్తి తగ్ం సగ్ంస్కృతమాత్మాన్నద్వాదశ సగ్ంస్థితే త్రీణిచ ॥ ౭ ॥

దేవస్యత్వా సవితుః ప్రసవ ఇత్యాహ ప్రసూత్యై । అశ్వినోర్బాహుభ్యామిత్యాహ । అశ్వినౌహి దేవానామధ్వర్యూ ఆస్తామ్ । పూష్ణోహస్తాభ్యామిత్యాహ యత్యై । సంవపామీత్యాహ । యథాదేవతమేవైనాని సంవపతి । సమాపో అద్భిరగ్మతసమోషధయో రసేనేత్యాహ । ఆపోవా ఓషధీర్జిన్వన్తి । ఓషధయోఽపో జిన్వన్తి । అన్యావా ఏతాపా మన్యాజిన్వన్తి ॥ ౧౬ ॥ తస్మా దేవమాహ । సగ్ం రేవతీర్జగతీభిర్మధుమతీర్మధుమతీభిస్సృజ్యధ్వమిత్యాహ । ఆపోవై రేవతీః । పశవో జగతీః । ఓషధయో మధుమతీః । అప్సు ఓషధీః పశూన్ ।

తా నేవాస్మా ఏకధాసగ్ంసృజ్య । మధుమతః కరోతి । అద్భ్యః పరి
ప్రజాతాః స్థసమద్భిః పృచ్యధ్వమితి పర్యాప్లావయతి । యథా సువృష్ట
ఇవానుమానుప్రసృత్య ॥ ౫౭ ॥ అప ఓషధీర్మహ్యం తాయన్తి । తాదృగేవతత్ ।
జనయత్యై త్వా సంయౌమీత్యాహ । ప్రజా వై తేనదాధార । అగ్నయే
త్వాఽగ్నీషోమాభ్యామిత్యాహ వ్యావృత్త్యై । మఖస్య శిరోఽసీత్యా-
హ । యజ్ఞో వై మఖః । తస్యైతచ్ఛిరః । యత్పురోడాశః । తస్మా-
దేవమాహ ॥ ౫౮ ॥ ఘర్మోఽసి విశ్వాయురిత్యాహ । విశ్వమేవా-
యుర్యజమానే దధాతి । ఉరు ప్రథస్వోరు తే యజ్ఞపతిః ప్రథతామిత్యా-
హ । యజమానమేవ ప్రజయా పశుభిః ప్రథయతి । త్వచం గృహ్ణీష్వేత్యా-
హ । సర్వమేవైనగ్ం సతనుం కరోతి । అథాప ఆనీయ పరిమార్ష్టి ।
మాగ్ంసమేవతత్త్వచన్దధాతి । తస్మాత్త్వచా మాగ్ంసం సఞ్ఛన్నమ్ ।
ఘర్మో వా ఏష అశాన్తః ॥ ౫౯ ॥ అర్ధమాసేఽర్ధమాసే ప్రవృజ్యతే ।
యత్పురోడాశః । స ఈశ్వరో యజమానగ్ం శుచా ప్రదహః । పర్యగ్ని
కరోతి । పశుమేవైనమకః । శాన్త్యా అప్రదాహాయ । త్రిః పర్యగ్ని కరోతి ।
త్ర్యావృద్ధి యజ్ఞః । అథో రక్షసామపహత్యై । అన్తరితగ్ం రక్షోఽన్తరి-
తా అరాతయ ఇత్యాహ ॥ ౬౦ ॥ రక్షసామన్తర్హిత్యై । పురో-
డాశం వా అధిశ్రితగ్ం రక్షాగ్ంస్యజిఘాగ్ంసన్ । దివి నాకో నా-
మాగ్నీ రక్షోహా । స ఏవాస్మాద్రక్షాగ్ంస్యపాహన్ । దేవస్త్వా
సవితా శ్రపయత్విత్యాహ । సవితృప్రసూత ఏవైనగ్ం శ్రపయతి ।
వర్షిష్ఠే అధినాక ఇత్యాహ । రక్షసామపహత్యై । అగ్నిస్తేతను-
వం మాఽతిధాగిత్యాహానతిదాహాయ । అగ్నే హవ్యగ్ం రక్షస్వే-

త్యాహగుప్త్యై ॥ ౬౧ ॥ అవిదహన్తశ్శ్రపయతేతి వాచం విసృజతే ।
యజ్ఞమేవ హవీగ్ంష్యభివ్యాహృత్య ప్రతనుతే । పుష్కారుచమవిదాహా-
య శృతత్వాయ కరోతి । మస్తిష్కో వై పురోడాశః । తం యన్నాభి-
వాసయేత్ । ఆవిర్మస్తిష్కస్స్యాత్ । అభివాసయతి । తస్మాద్గు-
హా మస్తిష్కః । భస్మనాఽభివాసయతి । తస్మాన్మాగ్ంసేనాస్థి ఛన్నమ్
॥ ౬౨ ॥ వేదేనాభివాసయతి । తస్మాత్కేశైశ్శిరశ్ఛన్నమ్ । అఖలతి
భావుకో భవతి । య ఏవం వేద । పశోర్వా ఏష ప్రతిమా పురోడాశః ।
స నాయజుష్కమభివాస్యః । వృథేవ స్యాత్ । ఈశ్వరా యజమా-
నస్య పశవః ప్రమేతోః । సం బ్రహ్మణా పృచ్యస్వేత్యాహ । ప్రాణా
వై బ్రహ్మ ॥ ౬౩ ॥ ప్రాణాః పశవః । ప్రాణైరేవ పశూన్థ్సం
పృణక్తి । న ప్రమాయుకా భవన్తి । యజమానో వై పురోడాశః ।
ప్రజా పశవః పురీషమ్ । యదేవమభివాసయతి । యజమానమేవ
ప్రజయా పశుభిస్సమర్ధయతి । దేవా వై హవిర్భృత్వాఽబ్రువన్ ।
కస్మిన్నిదం మ్రక్ష్యామహ ఇతి । సోఽగ్నిరబ్రవీత్ ॥ ౬౪ ॥ మయి త-
నూస్సన్నిధద్ధ్వమ్ । అహం వస్తజ్జనయిష్యామి । యస్మిన్మ్రక్ష్యధ్వే
ఇతి । తే దేవా అగ్నౌ తనూస్సన్యదధత । తస్మాదాహుః । అగ్నిస్సర్వా
దేవతా ఇతి । సోఽఙ్గారేణాపః । అభ్యపాతయత్ । తత ఏకతోఽజాయత ।
స ద్వితీయమభ్యపాతయత్ ॥ ౬౫ ॥ తతో ద్వితోఽజాయత । స
తృతీయమభ్యపాతయత్ । తతస్త్రితోఽజాయత । యదద్భ్యోఽ-
జాయన్త । తదాప్త్యానామాప్త్యత్వమ్ । యదాత్మభ్యోఽజాయ-
న్త । తదాత్మ్యానామాత్మ్యత్వమ్ । తే దేవా ఆప్త్యేష్వమృజత ।

ఆప్య అమృజత సూర్యాభ్యుదితే । సూర్యాభ్యుదిత స్సూర్యాభినిమ్రుక్తే
॥ ౬౬ ॥ సూర్యాభినిమ్రుక్తః కునఖిని । కునఖీ శ్యావదతి । శ్యావదన్న-
గ్రదిధిషౌ । అగ్రేదిధిషుః పరివిత్తే । పరివిత్తో వీరహణి । వీరహా బ్రహ్మ-
హణి । తద్బ్రహ్మహణ్ణాన్నాత్యచ్యవత । అన్తర్వేదినినయత్యవరుధ్యై ।
ఉల్ముకేనాభి గృహ్ణాతి శృతత్వాయ । శృతకామా ఇవ హి దేవాః
॥ ౬౭ ॥ అన్వ్యాజిన్వన్త్యను విస్పృత్త్యైవమాహాశాన్త ఆహాగుప్త్యై భన్నం
బ్రహ్మబ్రవీద్ద్వితీయమభ్యపాతయథ్సూర్యాభినిమ్రుక్తే దేవాః ॥ ౮ ॥

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవ ఇతి స్ఫ్యమాదత్తే ప్రసూత్యై ।
అశ్వినోర్బాహుభ్యామిత్యాహ । అశ్వినౌ హి దేవానామధ్వర్యూ
ఆస్తామ్ । పూష్ణో హస్తాభ్యామిత్యాహ యత్యై । ఆదద ఇన్ద్రస్య
బాహురసి దక్షిణ ఇత్యాహ । ఇన్ద్రియమేవ యజమానే దధాతి ।
సహస్రభృష్టిశ్శతతేజా ఇత్యాహ । రూపమేవాస్యైతన్మహిమానం వ్యా-
చష్టే । వాయురసి తిగ్మతేజా ఇత్యాహ । తేజో వై వా-
యుః ॥ ౬౮ ॥ తేజ ఏవాస్మిన్దధాతి । విషాదై నామాసుర ఆసీత్ ।
సోఽబిభేత్ । యజ్ఞేన మా దేవా అభిభవిష్యన్తీతి । స పృథివీమభ్యవ-
మ్రూత్ । సా మేధ్యాఽభవత్ । అథో యదిన్ద్రో వృత్రమహన్ ।
తస్య లోహితం పృథివీమనువ్యధావత్ । సాఽమేధ్యాఽభవత్ । పృ-
థివి దేవయజనీత్యాహ ॥ ౬౯ ॥ మేధ్యామేవైనాం దేవయజనీం
కరోతి । ఓషధ్యాస్తే మూలం మా హిగ్ంసిషమిత్యాహ । ఓషధీనామ-
హిగ్ంసాయై । వ్రజం గచ్ఛ గోస్థానమిత్యాహ । ఛన్దాగ్ంసి వై వ్ర-

జో గోస్థానః। ఛన్దాగ్ంస్యేవాస్మై వ్రజం గోస్థానం కరోతి। వర్-
షతు తే ద్యౌరిత్యాహ। వృష్టిర్వై ద్యౌః। వృష్టిమేవావరున్ధే।
బధాన దేవ సవితః పరమస్యాం పరావతీత్యాహ ॥ ౨౦ ॥ ద్వౌ వావ
పురుషౌ। యఞ్చైవ ద్వేష్టి। యశ్చైనం ద్వేష్టి। తావుభౌ బధ్నాతి
పరమస్యాం పరావతి శతేన పాశైః। యో౽స్మాన్ద్వేష్టి యఞ్చ వయం ద్వి-
ష్మస్తమతో మా మౌగిత్యాహ నిర్ముక్త్యై। అరరుర్వై నామాసుర
ఆసీత్। స పృథివ్యాముపమ్లుప్తో౽శయత్। తం దేవా అపహతో౽రరుః
పృథివ్యా ఇతి పృథివ్యా అపాఘ్నన్। భ్రాతృవ్యో వా అరరుః। అప-
హతో౽రరుః పృథివ్యా ఇత్యాహ ॥ ౨౧ ॥ భ్రాతృవ్యమేవ పృథి-
వ్యా అపహన్తి। తే౽మన్యన్త। దివం వా అయమితః పతిష్యతీతి। తమర-
రుస్తే దివం మా౽స్కానితి దివః పర్యబాధన్త। భ్రాతృవ్యో వా అర-
రుః। అరరుస్తే దివం మాస్కానిత్యాహ। భ్రాతృవ్యమేవ దివః
పరిబాధతే। సకృద్యజుషా హరతి। పృథివ్యా ఏవైనం భ్రాతృవ్యమప-
హన్తి। ద్వితీయగ్ం హరతి ॥ ౨౨ ॥ అన్తరిక్షాదేవైనమపహన్తి।
తృతీయగ్ం హరతి। దివ ఏవైనమపహన్తి। తూష్ణీం చతుర్థగ్ం
హరతి। అపరిమితాదేవైనమపహన్తి। అసురాణాం వా ఇయమగ్ర
ఆసీత్। యావదాసీనః పరాపశ్యతి। తావద్దేవానామ్। తే దేవా
అబ్రువన్। అస్త్వేవ నో౽స్యామపీతి ॥ ౨౩ ॥ కియన్నో దాస్యథేతి।
యావత్స్వయం పరిగృహ్ణీథేతి। తే వసవస్త్వేతి దక్షిణతః పర్యగృ-
హ్ణన్। రుద్రాస్త్వేతి పశ్చాత్। ఆదిత్యాస్త్వేత్యుత్తరతః। తే౽-
గ్నినా ప్రాఞ్చో౽జయన్। వసుభిర్దక్షిణా। రుద్రైః ప్రత్యఞ్చః।

ఆదిత్యైరునశ్యః । యస్యైవం విదుషో వేదిం పరిగృహ్ణన్తి ॥ ౨౪ ॥
భవత్యాత్మనా । పరాఽస్య భ్రాతృవ్యో భవతి । దేవస్య సవి-
తుః ప్రసవ ఇత్యాహ ప్రసూత్యై । కర్మ కృణ్వన్తి వేధస ఇత్యాహ ।
ఇషితగ్ం హి కర్మ క్రియతే । పృథివ్యై మేధ్యఞ్చామేధ్యఞ్చ వ్యుదక్రా-
మతామ్ । ప్రాచీనముదీచీనం మేధ్యమ్ । ప్రతీచీనం దక్షిణాఽమేధ్య-
మ్ । ప్రాచీముదీచీం ప్రవణాఙ్కరోతి । మేధ్యామేవైనాం దేవయజ-
నీఙ్కరోతి ॥ ౨౫ ॥ ప్రాఞ్చౌ వేద్యగ్ంసావున్నయతి । ఆహవనీ-
యస్య పరిగృహీత్యై । ప్రతీచీ శ్రోణీ గార్హపత్యస్య పరిగృహీత్యై ।
అథో మిథునత్వాయ । ఉద్ధన్తి । యదేవాస్యా అమేధ్యమ్ । తదపహన్తి ।
ఉద్ధన్తి । తస్మాదోషధయః పరాభవన్తి ॥ ౨౬ ॥ మూలఞ్ఛినత్తి ।
భ్రాతృవ్యస్యైవ మూలఞ్ఛినత్తి । మూలవ్వా అతితిష్ఠద్రక్షాగ్ంస్యనూ-
త్పిపతే । యద్ధస్తేన ఛిన్ద్యాత్ । కునఖినీః ప్రజాస్స్యుః । స్ఫ్యేన ఛినత్తి ।
వజ్రో వై స్ఫ్యః । వజ్రేణైవ యజ్ఞాద్రక్షాగ్ంస్యపహన్తి । పితృదేవత్యా-
ఽతిఖాతా । ఇయతీఙ్ఖనతి ॥ ౨౭ ॥ ప్రజాపతినా యజ్ఞముఖేన సమ్మితా-
మ్ । వేదిర్దేవేభ్యో నిలాయత । తాఞ్చతురఙ్గులేఽన్వవిన్దన్ । తస్మా-
చ్చతురఙ్గులఙ్ఖేయా । చతురఙ్గులఙ్ఖనతి । చతురఙ్గులే హ్యోషధయః
ప్రతితిష్ఠన్తి । ఆ ప్రతిష్ఠాయై ఖనతి । యజమానమేవ ప్రతిష్ఠాఙ్గమయతి ।
దక్షిణతో వర్షీయసీఙ్కరోతి । దేవయజనస్యైవ రూపమకః ॥ ౨౮ ॥
పురీషవతీఙ్కరోతి । ప్రజా వై పశవః పురీషమ్ । ప్రజయైవైనం పశుభిః
పురీషవన్తఙ్కరోతి । ఉత్తరం పరిగ్రాహం పరిగృహ్ణాతి । ఏతావతీ వై
పృథివీ । యావతీ వేదిః । తస్యా ఏతావత ఏవ భ్రాతృవ్యన్నిర్భజ్య । ఆ-

తస్మాదుత్తరం పరిగ్రాహం పరిగృహ్ణాతి । ఋతమస్యృతసదనమస్యృత-
శ్రీరసీత్యాహ । యథాయజురేవైతత్ ॥ ౯ ॥ క్షురపవిర్వా ఏతత్క-
రోతి । యద్వేదిం కరోతి । ధా అసి స్వధా అసీతి యోయుప్యతే శాన్త్యై ।
ఉర్వీ చాసి వస్వీ చాసీత్యాహ । ఉర్వీమేవైనాం వస్వీం కరోతి । పురా
క్రూరస్య విసృపో విరప్శిన్నిత్యాహ మేధ్యత్వాయ । ఉద్దాదాయ పృ-
థివీం జీరదానుర్యామైరయన్చన్ద్రమసి స్వధాభిరిత్యాహ । యద్దేవా-
స్యా అమేధ్యమ్ । తదపహత్య । మేధ్యాం దేవయజనీం కృత్వా ॥ ౧౦ ॥
యద్దదశ్చన్ద్రమసి మేధ్యమ్ । తదస్యామైరయతి । తాం ధీరాసో అనుదృ-
శ్య యజన్త ఇత్యాహానుఖ్యాత్యై । ప్రోక్షణీరాసాదయ । ఇధ్మాబర్హి-
రుపసాదయ । స్రువఞ్చ స్రుచశ్చ సంమృడ్ఢి । పత్నీగ్ం సన్నహ్య ।
ఆజ్యేనోదేహీత్యాహానుపూర్వతాయై । ప్రోక్షణీరాసాదయతి । ఆ-
పో వై రక్షోఘ్నీః ॥ ౧౧ ॥ రక్షసామపహత్యై । స్ఫ్యస్య
వర్త్మన్త్సాదయతి । యజ్ఞస్య సన్తత్యై । ఉవాచ హాసితో దైవలః ।
ఏతావతీర్వా అముష్మిన్ లోక ఆప ఆసన్ । యావతీః ప్రోక్షణీరితి । తస్మా-
ద్బహ్వీరాసాద్యాః । స్ఫ్యముదస్యతి । యన్ద్విష్యాత్తన్ధ్యాయేత్ ।
శుచైవైనమర్పయతి ॥ ౧౨ ॥

వైన్యాయురాహ పర్ణావతీత్యాహాహద్వితీయగ్ం హార్దతీతి ప-
రిగృహ్ణన్తి దేవయజనీం కరోతి భవన్తి ఖనత్యేకే రేతత్కృత్వా రక్షో-
ఘ్నీరర్పయతి ॥ ౯ ॥

వజ్రో వై స్ఫ్యః । యదన్వఞ్చం ధారయేత్ । వజ్రోఽధ్వ-
ర్యోః క్షణ్వీత । పురస్తాత్తిర్యఞ్చం ధారయతి । వజ్రో వై స్ఫ్యః ।

వజ్రేణైవ యజ్ఞస్య దక్షిణతో రక్షాగ్ంస్యపహన్తి । అగ్నిశ్యాం ప్రాచశ్చ ప్రతీచశ్చ । స్ఫ్యేనోదీచశ్చాధరాచశ్చ । స్ఫ్యేనైవాస్యవజ్రేణాస్య పాప్మానం భ్రాతృవ్యమపహత్య । ఉత్కరేఽధిప్రవృశ్చతి ॥ ౮౩ ॥ యథోపధాయవృశ్చన్త్యేవమ్ । హస్తావవనేనిక్తే । ఆత్మానమేవ పవయతే । స్ఫ్యం ప్రక్షాలయతి మేధ్యత్వాయ । అథో పాప్మన ఏవ భ్రాతృవ్యస్య న్యఙ్గశ్ఛినత్తి । ఇధ్మాబర్హిరుపసాదయతి యుక్త్యై । యజ్ఞస్య మిథునత్వాయ । అథో పురోరుచమేవైతాం దధాతి । ఉత్తరస్య కర్మణోఽనుఖ్యాత్యై । న పురస్తాత్ప్రత్యగుపసాదయేత్ ॥ ౮౪ ॥ యత్పురస్తాత్ప్రత్యగుపసాదయేత్ । అన్యత్రాహుతిపథాదిధ్మం ప్రతిపాదయేత్ । ప్రజా వై బర్హిః । అపరాధ్నుయాద్బర్హిషా ప్రజానాం ప్రజననమ్ । పశ్చాత్ప్రాగుపసాదయతి । ఆహుతిపథే సైధ్మం ప్రతిపాదయతి । సంప్రత్యేవ బర్హిషా ప్రజానాం ప్రజననముపైతి । దక్షిణమిధ్మమ్ । ఉత్తరం బర్హిః । ఆత్మా వా ఇధ్మః । ప్రజా బర్హిః । ప్రజా హ్యాత్మన ఉత్తరతరా తీర్థే । తతో మేధముపనీయ । యథాదేవతమేవైనత్ప్రతిష్ఠాయతి । ప్రతితిష్ఠతి ప్రజయా పశుభిర్యజమానః ॥ ౮౫ ॥

వృశ్చతి సాదయేదిధ్మః పఞ్చ చ ॥ ౧౦ ॥

తృతీయస్యాన్నేవవ్యాశ్వపర్శుషో వై పూర్వేద్యుః కర్మణేవామిన్ద్రో వృత్రమహన్థ్సేపో ఽ వసూత్వప్రక్షీదేవస్యేత్యాహవసామిదేవస్య స్ఫ్యమాదదేవతో వై స్ఫ్యదో ॥ ౧౦ ॥
వ

తృతీయస్యామ్యజ్ఞస్యానతిరేకాయ పవిత్రవత్యర్ధ్వాయుశ్చాచ్-ఛిదవణమస్యన్తరిక్షస్య వ రక్షసామన్తర్హిత్యై ద్యావాప పురస్తా యద్దర్శ్చేన్ద్రమసి మెధ్యం పఞ్చాశీతిః ॥౮౫॥ తృతీయస్యాం యజమానః ॥

హరిః ఓమ్

తృతీయప్రపాఠకః

ప్రత్యుష్టꣳ రక్షః ప్రత్యుష్టా అరాతయ ఇత్యాహ । రక్షసామపహత్యై । అగ్నేర్వస్తేజిష్ఠేన తేజసా నిష్టపామీత్యాహ మేధ్యత్వాయ । స్రుచస్సంమార్ష్టి । స్రువమగ్రే । పుమాꣳసమేవాభ్యస్సꣳశ్యతి మిథునత్వాయ । అథ జుహూమ్ । అథోపభృతమ్ । అథ ధ్రువామ్ । అసౌ వై జుహూః ॥ ౧ ॥ అన్తరిక్షముపభృత్ । పృథివీ ధ్రువా । ఇమే వై లోకాస్స్రుచః । వృష్టిస్సంమార్జనాని । వృష్టిర్వా ఇమాంల్లోకాననుపూర్వం కల్పయతి । తే తతః క్లృప్తాస్సమేధన్తే । సమేధన్తేఽస్మా ఇమే లోకాః ప్రజయా పశుభిః । య ఏవం వేద । యది కామయేత వర్షుకః పర్జన్యస్స్యాదితి । అగ్రతస్సంమృజ్యాత్ ॥ ౨ ॥ వృష్టిమేవ నియచ్ఛతి । అవాచీనాగ్రా హి వృష్టిః । యది కామయేతావర్షుకస్స్యాదితి । మూలతస్సంమృజ్యాత్ । వృష్టిమేవోద్యచ్ఛతి । తదు వా ఆహుః । అగ్రత ఏవోపరిష్టాత్సంమృజ్యాత్ । మూలతోఽధస్తాత్ । తదనుపూర్వం కల్పతే । వర్షుకో భవతీతి ॥ ౩ ॥ ప్రాచీమభ్యాకారమ్ । అగ్నే రన్తరతః । ఏవమివ హ్యన్నమద్య-